

УДК 330.1

Вікторія Олексіївна ГОНЧАРОВА,*кандидат економічних наук, доцент,**доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОБНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ ПОСТНЕКЛАСИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗНАННЯ

Багатьма дослідниками різних галузей наук неодноразово зазначалось, що сьогодні основним імперативом для всіх нас є виживання людства. З розуміння даного імперативу ще в 70-ті роки XX століття розпочалося формування постнекласичної науки, об'єктом якої стали людинорозмірні комплекси та «...головна особливість якої зводиться до того, що сама людина-дослідник включений в об'єкт наукового пошуку, він – не той зовнішній спостерігач, а безпосередній активний учасник розвитку (саморозвитку) реальності» [1, с. 12].

Узагалі постнекласична людинорозмірна наука, на відміну від своїх попередниць (класичної та неокласичної), наділена такими особливостями, врахування яких при оновленні сучасних наук – як природних, так і гуманітарних – покликане привести до спасіння усього людства. Проте нещодавно професор Задорожний Г.В. підкреслив, що криза сучасної науки «...на початку нового століття та тисячоліття постала як найгостріше насущне питання про існування самої людини та людського суспільства» [2, с. 3]. При цьому професор В. А. Лекторський не виключає, що сучасні науки про людину «...можуть використовуватися для деградації людини, її дегуманізації – у цьому випадку виявиться, що саме розвиток наук про людину призведе до того, що людина в звичному нам розумінні зникне, загине» [3, с. 4]. Сьогодні проекти зі створення «постлюдини» не просто ідеї, вони реальні, над ними вже працюють вчені в різних країнах світу. В. А. Лекторський передбачає та попереджає про те, що, «якби ці проекти здійснилися (а частково вони вже здійснюються), то це означало б кінець людини, «постлюдина» виступила би вбивцею справжньої людини. І це сталося б саме за допомогою наук про людину» [3, с. 5]. Тобто оновлення сучасної науки відбувається не зовсім із урахуванням особливостей формування постнекласичного знання.

До того ж сучасна економічна наука сьогодні взагалі не має цілі спрямування на реалізацію основного імперативу – виживання людства, бо «панівний нині неокласичний,

економічний підхід довів свою життєво-практичну неспроможність, антилюдяність, як і його сучасні гламурні форми індексизма, монетаризма, неоінституціоналізма. В них не проглядається спрямованість на глибинне, сутнісне осмислення-розуміння життєво-рятівного для людини і Природи, цілісного господарства» [1, с. 55]. Тому глобальна фінансова криза сьогодні й нікуди не зникла, а набула нових загрозливих рис (про це нещодавно, несподівано для багатьох, але все ж таки передбачено, наголосив американський економіст, нобелівський лауреат Нуріель Рубіні). Все тому, як зазначає професор Задорожний Г. В., «...що неможливо знайти шляхи виходу із кризового стану в тій же системі мислення, за допомогою тих же методів і моделей дій, які породили кризу і сприяють її подальшому поглибленню» [1, с. 55], а «спотворюючи справжню реальність сучасні теорії капіталу не просто породжують кризовість самої економічної науки, а й формують і відтворюють спотворений світогляд, світорозуміння і світоустрій» [2, с. 4].

Таким чином, сьогодні необхідне оновлення сучасної економічної науки, яке можливе лише шляхом формування постнекласичного економічного знання.

Із огляду на те, що об'єктом постнекласичної науки стали людинорозмірні комплекси, безпосереднім компонентом яких є людина, то основою знань даної науки є міжпредметні запозичення. Тут необхідно звернутися до історії, бо виявляється, що ще 300 років тому за допомогою думок на той час сучасних філософів відбулося несподіване народження предмета економіки, яке увінчалось «повним відходом від моральної філософії, від етики, від моралі» [4, с. 168], а до цього «...нікого не бентежило, що економіка була органічною частиною моральної філософії та позиціонувалася як суто етична дисципліна» [4, с. 168]. Тому сьогодні, за словами професора Батуріна В. К., «загальною ознакою для всіх цих так званих економічних, а насправді примітивно філософських, моделей є максимальна віддаленість їх від справжнього аналізу, орієнтованого духовно та метафізично» [4, с. 169].

Дійсно, з урахуванням основних характеристик сучасної постнекласичної науки, засадами формування постнекласичного економічного знання повинні стати міжпредметні запозичення, перш за все напрацьовані знання про людину сучасною філософією. У зв'язку з розширенням предметного поля економічного знання ч. В. Д. Базилеви та В. В. Ільїн зазначають, що воно «...охоплює зараз не лише виробничо-господарські, але і філософські, духовні проблеми економічної науки. Це вже не суцільно економічна теорія, що фокусує увагу на змістовній стороні здійснюваного пізнання. Вона включила в коло своїх інтересів не лише гносеологічну проблематику (аналіз основних сенсів економічного знання), але й онтологічну, пов'язану з метанауковими (філософськими, моральними, правовими та ін.) уявленнями про саму економічну реальність» [5, с. 97]. Тобто при формуванні постнекласичного економічного знання пропонується використання метафізики, бо «економічне пізнання, на противагу прикладній економіці, вирішує проблеми вселюдського, загальносвітового масштабу, тому споріднено в цьому плані метафізиці, яка осмислює проблеми універсального значення, буття, духу, смислу, свідомості, істини і т.п.» [5, с. 99].

Доцільність використання метанаукових знань обумовлюється також і ще однією характеристикою постнекласичної науки, смислом якої є парадигма цілісності, тобто усвідомлення необхідності глобального багатостороннього погляду на світ. Для сучасної економічної науки це обертається «неминучістю викорінення урізано-схематичного поверхневого, а тому нерозуміючого сутнісних цілісних зв'язків і відносин концептного, сформованого західним науковим підходом, мислення» [1, с. 55–56]. Узагалі проблема цілісності в сучасній економічній науці багатьма дослідниками сьогодні виноситься на перший план. І знов таки, для рішення даної проблеми пропонується використання запозиченого в філософії метода мислення – тріадологія [6]. Саме за допомогою тріалектичного методу пізнання «була визначена структура сутнісних сил (розкрито сутність) особистості як єдиного цілого, яку необхідно розглядати як людину, що має єдину внутрішню духовно-свідомо-несвідому природу» [7, с. 51].

У рамках даних тез доповіді ми проаналізували деякі характеристики сучасної постнекласичної науки та вказали на необхідність оновлення сучасної економічної науки лише шляхом формування постнекласичного економічного знання. дійсно на цьому дослідження відносно оновлення методологічного інструментарію економічної науки не закінчується, а потребує подальшої ретельної розробки.

Список бібліографічних посилань

1. Задорожный Г. В. Духовно-ноосферно-устойчивое хозяйственное развитие как стратегический вектор возрождения украинского общества. Харьков : ВННОО им. В. И. Вернадского, 2015. 107 с.
2. Задорожный Г. В. Человекомерный вектор кардинального обновления методологии экономической науки: от политической экономии через философию хозяйства к глобалистике (к 400-летию политической экономии). Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2015. 39 с.
3. Лекторский В. А. Возможны ли науки о человеке? *Вопросы философии*. 2015. № 5. С. 3–15.
4. Батурин В. К. Экономика как разрушенная философия. *Развитие и экономика*. 2013. № 6. С. 166–171.
5. Базилевич В. Д., Ильин В. В. Метафизика экономики: возможности необходимого. *Философия хозяйства*. 2009. № 6. С. 97–104.
6. Борзова Е. П. Триадология. СПб. : СПбКО, 2013. 580 с.
7. Гончарова В. А. Сущностные силы личности как определяющие детерминанты новой экономической парадигмы. *Молодий вчений*. 2016. № 1 (28), ч. 1. С. 48–51.

Одержано 01.11.2018